

Marlies Rohmer in gesprek met Maarten Schmitt

Een pleidooi voor de brede stoep

Foto's Mirjam van der Hoek

Het boek 'Bouwen for the Next Generation' laat zien hoe het bureau van Marlies Rohmer de afgelopen tien jaar is omgegaan met bouwen voor jongeren op basis van onderzoek naar de hedendaagse jongerencultuur en haar maatschappelijke context. Marlies Rohmer wil de ideeën uit haar boek toetsen aan de mening van een stedenbouwkundige. Maarten Schmitt, stadsstedenbouwer van Den Haag, ging met haar het gesprek aan. Over overgangszones tussen woning en straat, de weg van huis naar school, het brede-schoolplein en over parkeergarages met de herkenbaarheid van een prullenbak.

Rohmer Aanleiding voor deze ontmoeting, is mijn boek *Bouwen voor de Next Generation*. Ik ben benieuwd naar hoe jij als stedenbouwkundige aankijkt tegen de ideeën en voorstellen in dat boek.
Schmitt Aanvankelijk dacht ik: Waarom dit boek? Wat moet ik er mee? Ik ben het toch gaan lezen. Het riep allerlei associaties op. Het is een professionele bezinning, goed voor reflectie. Het boek was voor mij aanleiding om weer eens te gaan graven in het verleden. Ik heb er edities van Forum bij gepakt om de opvattingen over stedenbouw van jaren '60 en '70 nog eens na te lezen. En ik ben bijvoorbeeld eens door de Schilderswijk gereden, om naar jullie Spectrumschool te kijken.

Rohmer Ik heb zes jaar lang krantenknipsels verzameld en onderzoek gedaan naar jongerencultuur. Ik wilde laten zien hoe het dagelijkse een inspiratiebron voor de architectuur kan zijn. In deze tijd van compartimentalisering ben ik bezig met de grote lijn, met een integrale benadering.

Schmitt Je boek zette me aan het denken over de oppervlakkigheid van het bouwen en denken van nu. De toets voor scholenbouw bijvoorbeeld gaat wel heel erg veel over het programma van eisen en over snel en goedkoop bouwen. Jouw boek laat zien hoe de architect met zijn programma's omgaat, wat voor ruimte hij probeert te bevechten.

Rohmer De steeds verder gaande clustering van voorzieningen leidt tot zorgmastodonten en grote winkelcentra, haast steden op zich, waarin je kunt verdwalen. Anderzijds verdwijnen winkels en voorzieningen uit veel straten. Voor de veiligheid van kinderen in de stad, die zelfstandig van huis naar

school moeten, is het prettig als er veel functies aan de routes naar school gekoppeld zijn zodat deze netwerken aan vitaliteit winnen. Als je kijkt naar deze ontwikkelingen, is een brede school dan een verrijking of een verarming?

Schmitt De route naar school is meer dan van A naar B gaan. Neem de Schilderswijk, daar zie je naast de problemen die er ongetwijfeld ook zijn, toch ook veel goede dingen, zoals de vele winkels van allerlei soort en levendigheid op straat, daar is de route naar school een rijkdom. In de context van zo'n buurt vind ik de brede school wel een verrijking, zeker als zo'n school zich naar de omgeving keert, laat zien dat er wat te beleven valt. De school Het Spectrum is een belangrijk stedenbouwkundig element geworden.

Rohmer Ja, maar Het Spectrum biedt niet zo veel functies als een brede school. Een brede school heeft de bedoeling veel functies te clusteren, die normaal gesproken het stedenbouwkundige weefsel voeden. Anderzijds zijn brede scholen ook geweldige vitale bolwerken geworden. Het zijn de nieuwe 'kerken'. Ze moeten een expressieve uitstraling hebben naar de buurt.

Schmitt Zou niet iedere school zo bij moeten dragen, op ieder schaalniveau? Een school met een breed programma geeft de locatie iets meer kleur.

Rohmer Je vindt de clustering van zorg in mastodonten, in brede scholen, dus niet een verarming van het stedelijke weefsel?

Schmitt Ik vind een brede school geen mastodont. Als de functies in zo'n brede school zich voldoende naar buiten uitdragen, dan is dat goed. Dat maakt het ook beheersbaar, anders zetten de beheerders een hek eromheen.

Rohmer Precies. De school moet voor naschoolse opvang gaan zorgen, met als gevolg dat de schoolpleinen een hek krijgen, vanwege beheersbaarheid. We hebben bij Het Spectrum kunnen voorkomen dat er een manshoog hek om het plein kwam, waardoor het schoolplein zich meer voegt in het stedelijke weefsel.

In het boek houd ik een pleidooi voor het brede-schoolplein. Voor het plein krijg je als architect nooit een Programma van Eisen en een budget. Daarom wordt de inrichting meestal beperkt tot

betontegels. Met kunst – daar zit vaak nog geld – probeer je samen met een kunstenaar zinnige toevoegingen te doen.

Mijn vraag: zie jij kansen voor het open brede schoolplein, met toegevoegde functies als een speeltuinvereniging, een stadsparkje? Is de politiek rijp om de schoolpleinen op te pimpen? Want een school is bij uitstek de plek voor socialisatie en integratie. Door meer partijen toe te voegen, die ook buiten schooltijd functioneren, ontstaat er een hogere gebruikswaarde en beheersbaarheid.

Schmitt Dat past heel goed binnen het huidige beleid, de aanpak van de zogenoemde prachtwijken door minister Vogelaar. Die schoolpleinen passen ook in het beleid ten aanzien van de openbare ruimte. Er zou minder onderscheid moeten zijn tussen openbare ruimten, en minder hekken. Dat kan in een dorp, dat kan in de Schilderswijk ook. Het zou meer in elkaar over moeten lopen.

Je kunt je pleidooi naïef vinden. Ik vind het eerder stimulerend dan naïef. Je moet ruimte kunnen geven aan ideeën die de wereld verrijken. Vanuit de beheerders van een school of een wijk krijg je heel gauw een defensief programma opgedrongen. Je

Geef kinderen ruimte om te ontdekken

krijgt geen ruimte voor dingen die wezenlijker zijn voor deze samenleving. Daar hoort een gesneuvelde ruit niet bij, maar wel ruimte voor de next generation, die we tot nu toe niet zo veel te bieden hebben.

Rohmer Geloof jij in dat opzicht ook in de compacte stad en in compacte woningomgevingen voor gezinnen met kinderen. Waar ingrepen op verschillende schaalniveaus bijdragen aan de verlevendiging van de stad. Met brede stoepen als onderdeel van speelnetwerken. Waar een schoolplein geen betonvlakte is met een hek eromheen?

Schmitt De speelplekken zoals Aldo van Eyck die maakte, zijn goede voorbeelden. Het is mooi dat ze gemaakt konden worden, maar je ziet ze na verloop van tijd verloederen. Ze doen geen beroep meer op de ontdekkingszin van diegenen waarvoor ze bedoeld zijn. Het zijn een soort gecreëerde toevalligheden.

Rohmer Ik geloof niet in gecreëerde toevalligheden. Je kunt wel ruimte open laten voor toevallige, spontane ontwikkelingen, dat is heel belangrijk.

Schmitt Geef kinderen ruimte om te ontdekken. Extra ruimte op de route naar school. Dat is heel wat anders dan ruimten in de stad afsluiten, als een gevangenis, zoals basketbal- en voetbalkooien. Daarover is dan ook een discussie gaande, of je zoiets moet inrichten met hoge hekken, die overigens vaak wel functioneel zijn. Soms zijn die plekken

te veel geformaliseerd in de ruimtelijke ordening van de stad.

Rohmer Ja, zo'n basketbalkooi is een plek met een ééndimensionale bestemming. Is dat een bezwaar? Bij die speelplaatsjes van Van Eyck zaten ook ouderen op banken. Als in zo'n kooi een bank staat, mag je al van geluk spreken. Zo'n kooi is op sommige plaatsen natuurlijk wel nuttig, maar de meerdimensionaliteit ontbreekt. Wat doe je daar als stedenbouwer mee?

Schmitt Daar proberen we in overleg met de coördinator openbare ruimte serieus iets aan te doen. Opnieuw inrichten als het moet. Je probeert één-

Een goede overgang van de woning naar de straat is essentieel

dimensionaal gebruik zo veel mogelijk te voorkomen. Maar mede door de decentralisatie van wijkbeheer kom je binnen de kortste keren uit bij de beheerdiensten overal. Dan moet je knokken om het overal eenduidig, integraal voor elkaar te krijgen.

Rohmer Hoe doe je dat? Ren je naar de politiek en doen ze iets met wat je zegt?

Schmitt De politiek wil juist een goede nieuwe aanpak van de openbare ruimte in de stad. Vandaar die coördinator openbare ruimte. Het gaat niet alleen om speelplekken, het gaat ook om het karakter van de openbare ruimte. Het moet aantrekkelijk blijven of worden om in de binnenstad te wonen of te zijn.

We zijn hard bezig met het parkeerprobleem en het beheer van parkeerplekken. Met zo'n reshuffling van voetbalkooien en de aanpak van het parkeren in de buurt, blijkt dat het faciliteren van de openbare ruimte meer betekent dan alleen sociale veiligheid. Sociale veiligheid ontstaat wel als de kwaliteit van de openbare ruimte goed is.

En nog even doorgaand op het parkeren in de wijken, waarom maken we geen duidelijk herkenbare parkeergarages? Die kun je architectonisch heel mooi maken, als een soort landmark in de buurt. Met de vanzelfsprekendheid en de herkenbaarheid van een prullenbak.

Rohmer Hoe zie je dan in dat kader het pleidooi voor die brede stoepen, de straat als dorp? Zeg maar het anti-stedelijke verhaal? Ik krijg nooit als opdracht mee: maak een goede overgang van de woning naar de stoep, naar de straat. Ik maak het altijd wel.

Schmitt Daar heb je voor geknokt in het stedelijke vernieuwingsproject Transvaalbuurt en dat is goed gelukt.

Rohmer Het verbaast mij, dat gemeenten een goede overgang van de woning naar de straat niet specifiek als opdracht geven. Het is zo'n simpele manier om elkaar daar te ontmoeten, kinderen buiten te laten spelen, er is meer toezicht omdat het aantrekkelijk wordt om buiten te zitten, de dikker wordende jeugd krijgt meer beweging. Een tuttig en nuttig verhaal.

Schmitt Helemaal geen tuttig verhaal. In Groningen

De politiek is kwetsbaarder geworden, soms chantabeler

maakten we een boek samen met Mecanoo over stad en woning. Maar meestal lukt dat niet. Opdrachtgevers willen daarover niet nadenken, dat is veel te ingewikkeld. De bouwopgaven zijn ingewikkelder geworden en er worden dwingende prestatieafspraken gemaakt. Een stedenbouwkundige die pleit voor een meer zorgvuldig omgaan met de kwaliteit van de openbare ruimte, is een storende factor. En misschien is het ook gewoon desinteresse bij de opdrachtgevers. Een goed vormgegeven overgangsgedebied tussen de privé en openbare ruimte is een verrijking, maar daar is geen oog voor. Voorbij de gevellijn wordt niet gedacht.

Rohmer Opdrachtgever, gemeente en architect moeten samen om de tafel, en op tijd! Met mijn boek laat ik de kwaliteiten zien die die overgangsgedebieden nodig hebben, om de straat en wat daar aan grenst goed te laten functioneren. Als ik het boek aan betrokken partijen laat zien, is het gemakkelijker om het gedachtegoed te implementeren.

Schmitt Het draait vaak om budgetten, dat is evident. De politiek is kwetsbaarder geworden, soms chantabeler. Het is onmiskenbaar dat duurzaamheid in ruimtelijke oplossingen om meer geld vraagt. Men focust nu te veel op de korte termijn en snelle successen. Misschien doen we daar als Dienst Stedelijke Ontwikkeling in Den Haag ook te veel aan mee, werken we te veel voor de markt. Het is lastig om onze rol goed te vervullen. Daar mag je me wel op aanspreken.

Het is belangrijk dat er iets met de ideeën uit je boek gebeurt. Goed definiëren van de opdracht, inclusief de aansluiting van gebouwen op de openbare ruimte, is de boodschap.

Waar je geneigd bent te formalistisch met plekken in de openbare ruimte om te gaan, als was het een tabula rasa, daar zul je nu vaker moeten bezien wat je al hebt en hoe je dat kunt verrijken. Je moet meerwaarde voor de omgeving creëren en de ruimte die je vol bouwt compenseren.

Marlies Rohmer startte direct na haar studie aan de TU Delft in 1986 Architectenbureau Marlies Rohmer te Amsterdam. Opdrachten variëren van interieurontwerp, scholen, moskeeën, psychiatrische dagopvang, woningbouw, tot grote stedelijke vernieuwingsprojecten. Het bureau heeft diverse prijzen ontvangen, waaronder de Scholenbouwprijs 2002. Rohmer doet veel onderzoek naar jongerencultuur en stedelijke samenleving, wat ondermeer resulteerde in het boek *Bouwen voor de NEXT GENERATION* (recensie zie ArchitectuurNL #05 2007).

Maarten Schmitt is stadsstedenbouwer van Den Haag. In deze functie is hij verantwoordelijk voor de stedelijke ontwikkeling van de stad, de kwaliteit van de architectuur en het ontwerp van de openbare ruimte. Hij is voorzitter van het kwaliteitsteam voor de herontwikkeling van Almere. Als voormalig stadsarchitect van Groningen (tot 1998) heeft Maarten Schmitt ruime ervaring in het openbare aspect van ruimtelijke ontwikkeling.